

‘નિયમસાર’ જીવ અધિકાર. એમાં પરમાત્મા સશરીરી અરિહંત કેવા હોય? એની શ્રદ્ધા તે વ્યવહારસમક્રિત છે. વ્યવહારસમક્રિતમાં શ્રદ્ધાવાન પરમાત્મા કેવા હોય? એની વ્યાખ્યા છે. પરમાત્માના શરીરને રોગ ન હોય. શરીર હોય, ત્રિકાળ જ્ઞાન હોય, અનંતઆનંદ હોય, શરીર હોવા છતાં એને રોગ ન હોય.

મુમુક્ષુ :- અહીંયાં કેવળજ્ઞાન છે એમ માને, અહીંયાં રોગ છે એમ માને.

ઉત્તર :- ના. બિલકુલ વિરુદ્ધ. તદ્દન તત્ત્વનો વિરોધ છે. એવી બધી અશાતા રહી જાય, તો એની પવિત્રતા નહોતી. અને એને જીવની દશા પણ નહોતી એનું ભાન નથી એને. સંપ્રદાયમાં તો મોટો વિરોધ છે ને? ભગવાનને રોગ હતો, દવા લાવ્યા, બધું કર્યું. બધી કલ્પિત વાતું છે.

પૂર્ણ આત્મદશા જ્યાં પૂર્ણ આનંદ પ્રગટ થાય, એના શરીરને અશાતાનો એટલો ઉદય એટલો ન હોય કે જેમાં રોગ આવે. અશાતાની પ્રકૃતિ હોય છે પણ એ તો મોટા દરિયામાં

જેમ ચપટી રાખ નાખો એવા અશાતાના રજકણો હોય છે. પરમપવિત્ર આત્મા જ્યાં પૂર્ણ થયો એના શરીર પરમઔદારિક (હોય), એને રોગ ન હોઈ શકે. રોગ જાણે છે એને પરમાત્માની ખબર નથી.

મુમુક્ષુ :- એને અઘાતીકર્મોનું જ્ઞાન બરાબર ન થયું.

ઉત્તર :- અઘાતિનું નહિ, નિર્મળ પર્યાયનું પણ નહિ. પૂર્ણ નિર્મળ હોય તો કર્મનો રસ કેટલો ઘટી જાય (એની ખબર નથી). એને એક્કેયનું (જ્ઞાન) નથી. અજીવનું નથી, જીવનું નથી, સંવર-નિર્જરાનું નથી અને મોક્ષનું નથી. ખરેખર એક્કેય તત્ત્વ નથી. એય...! જેને આત્માના ધ્યાન દ્વારા અઘાતીકર્મના રસ ઘણા મંદ પડી ગયા છે, અશાતાનો ઉદય તો ઘણો મંદ પડી ગયો છે. અનંતી અનંતી શાતા રખાવે છે. એવી પવિત્રતાના પરિણામને પણ ઓળખ્યા નથી કે આવા પરિણામ હોય ત્યાં અશાતા હોઈ શકે નહિ. એવી વાત જરા ઝીણી છે. ખરેખર તો નવેતત્ત્વમાં ભૂલ છે. સમજાણું કાંઈ?

એ દસમો બોલ આવ્યા છીએ. પરમાત્મા શરીરી હોવા છતાં, શરીરમાં એને રોગ ન હોય. ‘(૧૦) સાદિ-સનિધન, મૂર્તિ ઈંદ્રિયોવાળા, વિજાતીય નરનારકાદિ વિભાવવ્યંજનપર્યાયનો જે વિનાશ તેને જ મૃત્યુ કહેવામાં આવ્યું છે.’ ભગવાનને મૃત્યુ છે નહિ. મૃત્યુ એને કહીએ કે ભવાંતર થઈને બીજો જન્મ થાય તો મૃત્યુ કહીએ. એને બીજો જન્મ છે નહિ. એવી આત્માની પૂર્ણ પરમાત્મા દશા કેવળજ્ઞાનમાં અહીં થાય છે એમ કહે છે. શરીરમાં. હજી લોકોને પરમાત્મા કોણ? એની શ્રદ્ધા શું? સ્વભાવે એવો જ પરમાત્મા હું છું. એવા દષ્ટિવંતને આવા પરમાત્માની વ્યવહાર શ્રદ્ધા હોય છે. એમ કહે છે. સમજાણું કાંઈ? ‘રવજીભાઈ’! પૂર્વે બધું સાંભળ્યું છે ને? રોગ થાય, ફલાણું થાય, એવું બધું. એ ‘મલુપચંદભાઈ’! તમારા ગામમાં તો બહું સાંભળ્યું હતું.

‘(૧૧) અશુભ કર્મના વિપાકથી જનિત, શારીરિક શ્રમથી ઉત્પન્ન થતો, જે દુર્ગંધના સંબંધને લીધે ખરાબ વાસવાળા જળબિંદુઓનો સમૂહ તે સ્વેદ છે.’ ભગવાનને સ્વેદ-પરસેવો ન હોય. મહા અનંતબળના ધણી આત્મા એને શરીરમાં પણ અનંતબળ છે. સમજાય છે કાંઈ? એવું પરમાત્માનું વાસ્તવિક સ્વરૂપ જ હજી શું છે? અરિહંત કોને કહેવા? આમ અરિહંત એમ બોલે. ઇમો અરિહંતાણં... ઇમો અરિહંતાણં.. વળી કહે એને રોગ થાય, એ વળી આહાર લે, એને તૃષ્ણા લાગે. એ વળી પહેલે સમયે પરમાણુ ગ્રહે અને બીજા સમયે કાઢે. એય...! પરમાત્માને એણે ઓળખ્યા જ નથી. એટલે વ્યવહારશ્રદ્ધા સાચી નથી. એની નિશ્ચયશ્રદ્ધા પણ સાચી નથી હોતી. સમજાણું કાંઈ? એને સ્વેદ ન હોય.

‘(૧૨) અનિષ્ટની પ્રાપ્તિ (અર્થાત્ કોઈ વસ્તુ અનિષ્ટ લાગવી) તે ખેદ છે.’ અનિષ્ટ લાગવી. ખેદ-બેદ ભગવાનને કાંઈ છે નહિ. અનિષ્ટ કાંઈ છે નહિ. પૂર્ણ નિષ્ઠ આત્મા, પૂર્ણાનંદ પ્રગટ દશા થઈ. (અનિષ્ટ) છે નહિ કાંઈ. ઈષ્ટની પ્રાપ્તિ થઈ ગઈ, અનિષ્ટનો નાશ થઈ

ગયો. એને ખેદ ન હોય.

‘(૧૩) સર્વ જનતાના (—જનસમાજના) કર્ણમાં અમૃત રેડતા સહજ ચતુર કવિત્વને લીધે,...’ હવે કહે છે કે આવું અભિમાન ન હોય એમ કહે છે. એવા મધુર, મીઠું કવિત્વ હોય, કે સર્વજીવને ‘કર્ણમાં અમૃત રેડતા સહજ ચતુર કવિત્વ..’ એને લઈને અભિમાન થાય કે, આહાહા..! મારો કેવો કંઠ છે, એવું ભગવાનને હોતું નથી. એ તો વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમાત્મા છે. ધ્વનિ તો એવી અલૌકિક નીકળે કે લોકોના કર્ણમાં અમૃત રેડતા હોય. કર્ણમાં જાણે અમૃત રેડાતા હોય એવી ભગવાન તીર્થંકરદેવની વાણી હોય છે. પણ એ તો જડની દશા છે. આત્માને અને એને કાંઈ સંબંધ નથી. સમ્યગ્દષ્ટિ પણ એ કંઠના અભિમાન કરતો નથી, તો સર્વજ્ઞ પરમાત્માને તો હોતું નથી.

‘સહજ (સુંદર) શરીરને લીધે,...’ શરીરની સુંદરતા, નમણાઈ હોય એનું અભિમાન થઈ જાય છે. અમારું શરીર બીજા કરતા સારું. ધૂળ (સારુ), એ તો માટી છે. એમાં સારું કોને કહેવું? પરમાત્માનું શરીર તો સુંદર આમ પરમ ઔદારિક. ઇન્દ્રો હજાર નેત્રથી જુએ તો તૃપ્તિ ન થાય. તોપણ શરીરની સુંદરતાનું અભિમાન એને નથી. આત્મા આનંદમૂર્તિનો જ્યાં પૂર્ણ અનુભવ થયો, નીચે પણ આનંદનો જ્યાં સમ્યક્માં અનુભવ થતાં, શરીરની સુંદરતાનું અભિમાન જ્ઞાનીને હોતું નથી. શરીરની સુંદરતાનું અભિમાન હોય તો તો મિથ્યાદષ્ટિ છે. સમજાય છે કાંઈ? આ તો માટી જડ-ધૂળ છે. એની સુંદરતામાં તો રાગ છે. એનું અભિમાન હોઈ શકે નહિ. કેટલાક એવા હોય છે ને કે શરીરમાં એવી સુંદરતા લઈને જાણે શેઠિયાની જેમ ચાલે, શરીર આમ-આમ.. એક હતા. શેઠ જેવી ચાલ કરતા એટલે શેઠનું નામ પડી ગયું. કહો, સમજાણું?

‘સહજ (ઉત્તમ) કુળને લીધે,...’ સારા ઉત્તમ કુળમાં ઉત્પન્ન થયો હોય, એનું અભિમાન (કરે). શેના કુળ? આત્માને કુળ કેવા? આત્મા આનંદમૂર્તિ પ્રભુ સચ્ચિદાનંદ આત્મા, એનું કુળ શું? આમ તો કીધું છે, હોં! ‘એ અમ કુળવત રીત’

મુમુક્ષુ :- એ વળી જુદી રીતે.

ઉત્તર :- ‘આનંદઘનજી’માં આવે છે ને?

મુમુક્ષુ :- એ શુદ્ધતાની અપેક્ષાએ...

ઉત્તર :- એ તો શુદ્ધતાની અપેક્ષા. હે નાથ! આ પવિત્રતાને પંથે પૂરા પડ્યા, એ પંથે ચાલનારા તમારા કુળની વટવાળા અમે છીએ. એ તો વીતરાગતાના પંથે ચાલવાની કુળની વટની વાત છે. આ તો કુળમાં જન્મ થયો એના અભિમાન (કરે) કે અમે આવા ઊંચા કુળમાં જન્મેલા. કહો ‘શેઠી’! એનું અભિમાન ન હોય, કહે છે.

‘સહજ બળને લીધે...’ શરીરમાં બળ એટલું બધું હોય, સહેજે કુદરતી, હોં! એનું પણ એને અભિમાન ન હોય. ‘સહજ ઐશ્વર્યને લીધે...’ ઈશ્વરતા-મોટપ. ઇન્દ્રો જેને નમે. છતાં

ઈશ્વરતાનું એને અભિમાન નથી. અને ‘આત્મામાં જે અહંકારની ઉત્પત્તિ તે મદ છે.’ તે મદ હોતો નથી. આહા...! અતીન્દ્રિય ભગવાન આનંદસ્વરૂપ જ્યાં આત્માનું ભાન થાય, તો પણ અહીં તો કહે છે કે આઠ મદ હોતા નથી. ધર્મની જ્યાં દશા પ્રગટી, ત્યાં હું આત્મા આનંદ છું, જ્ઞાન છું, શાંતિ છું. એવું જેને ધર્મની દશાનું ભાન થાય, એને પણ આઠ મદ હોતા નથી. જાતિ મદ, કુળ મદ, બળ, રૂપ મદ એ તો જડના અભિમાન મિથ્યાત્વ સૂચવે છે. સમજાણું કાંઈ? શરીરના અવયવોની સુંદરતાના અભિમાન, એ જડના અભિમાન છે. એ તો મૂંઢ જીવ છે. આહાહા...! બહારમાં લાગતા હોય મોટા જાણે માંધાતા જેવા દેખાય. અંદરમાં એના જડના અભિમાન મૂંઢમાં છે, મોટા મૂંઢ જેવા છે. મોટા બળદિયા બળદ જેવા છે એમ કહે છે. મોટા સાંઢ હોય છે ને? શરીર મજબૂત અને મોટા. એને કાંઈ ભાન ન હોય તો માથા મારે અને એવા તોફાન કરે... જુઓને! છોકરાવ તોફાન કરે છે. લ્યો, પાછા બે આવ્યા છે. ... અંદર કાંઈક વહેંચવું છે ને? કષાય.. કષાય.. કષાય... કહે છે, એવો મદ એને હોતો નથી.

‘(૧૪) વળી મનની પ્રસન્નતામાં પરમ પ્રીતિ.’ એવી ચીજ દેખીને મનની પ્રસન્નતા થાય અને રતિ થાય એ રતિ ભગવાનને હોતી નથી. ‘(૧૫) પરમ સમરસીભાવની ભાવના રહિત જીવોને...’ આત્મા આનંદ અને વીતરાગ સ્વરૂપ છે. એવી ‘(પરમ સમતાભાવના અનુભવ રહિત જીવોને) ક્યારેક પૂર્વે નહિ જોયેલું જોવાને લીધે થતો ભાવ તે વિસ્મય છે.’ વિસ્મય.. વિસ્મય. વિસ્મય લાગે. કોને વિસ્મય, બાપા! આહાહા...! ભગવાનઆત્મા આનંદસ્વરૂપ એવું અતીન્દ્રિય આનંદનું ભાન થાય, તો કોઈને દેખીને વિસ્મય થતો નથી. તો ભગવાનને તો વિસ્મય હોતો નથી.

‘(૧૬) કેવળ શુભ કર્મથી દેવપર્યાયમાં જે ઉત્પત્તિ,...’ ભગવાનને તો કાંઈ જન્મ છે નહિ. દેવપર્યાયમાં પણ ઉત્પત્તિ નથી. ભગવાન મરીને દેવમાં જાય એમ છે? એ તો અરિહંત પરમાત્મા પૂર્ણ થઈ ગયા. દેહ છૂટીને સિદ્ધ થઈ જવાના છે. એટલે ‘અશુભકર્મથી નારકપર્યાયમાં જે ઉત્પત્તિ,...’ મહાપુણ્ય કર્યા હોય તો દેહમાં ઊપજે. તો ભગવાનને તો એ છે નહિ. જન્મ જ નથી. પાપ કર્યા હોય, હિંસા, જૂઠું, ચોરી, વિષય, ભોગ, માંસ, દારૂ (ખાનારા) મરીને નરકમાં જાય. એવા ભાવ ભગવાનને તો હોતા નથી. એટલે એને જન્મ હોતો નથી.

‘માયાથી તિર્યચપર્યાયમાં...’ કપટી જીવો આ ઢોરમાં ઊપજે. આડા શરીર થાય ને? આડા. માયા, કપટ અને કુટીલતાથી બહુ આડોડાઈ કરી હોય, એ બધા મરીને ઢોરમાં જવાના. ભગવાનને એવો જન્મ છે નહિ. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ? અહીંયાં મોટા ચતુર કરોડપતિ વાણિયા ગણાતા હોય. મરીને ઢોરમાં જાય.

મુમુક્ષુ :- માયાચાર કરતા હોય તો જાય.

ઉત્તર :- માયા, કપટ, કુટીલ, દંભ, વક્તા, આડોડાઈ, અંતરમાં એના ફળ તરીકે પશુના

જન્મ એને અનંતવાર થાય. ભગવાનને કાંઈ છે નહિ.

‘શુભાશુભ મિશ્ર કર્મથી...’ મનુષ્ય થાય. કાંઈક શુભ હોય અને કાંઈક અશુભ હોય તો મનુષ્ય થાય, એ ભગવાનને છે નહિ. તેથી ભગવાનને જન્મ નથી. કહો, સમજાણું કાંઈ? કેટલાક લોકો કહેને કે ભગવાન આવા હોય, પણ બહુ જ્યારે પાપ વધે તો અવતાર લે. એમ છે નહિ. ભગવાનને એ અવતાર હોય નહિ.

મુમુક્ષુ :- ભક્તોની ભીડ ભાંગવા માટે અવતાર લે.

ઉત્તર :- ભીડ કોની ભાંગે? આહાહા...! ભક્તોની ભીડ હોય જ નહિ. એ બધી વાતું કલ્પના છે. પરમાત્મ દશા જ્યાં થઈ એને પછી ઉત્પત્તિમાં જન્મ છે જ નહિ. એને અવતાર હોઈ શકે નહિ. પછી ઘણે કાળે મોક્ષમાંથી પણ પાછા આવે. એમ કહે છે ને? એમ છે નહિ.

‘(૧૭) દર્શનાવરણીય કર્મના ઉદયથી જેમાં જ્ઞાનજ્યોતિ અસ્ત થઈ જાય તે જ નિદ્રા છે.’ નિદ્રામાં ભાન ન રહે. એવી નિદ્રા ભગવાનને હોતી નથી.

મુમુક્ષુ :- નિદ્રાથી તો શાંતિ થાય છે.

ઉત્તર :- ધૂળેય શાંતો નથી. જ્યોતિ અસ્ત થઈ જાય. ત્યાં જ્ઞાન ઢંકાઈ જાય છે.

‘(૧૮) ઇષ્ટના વિયોગમાં વિક્લવભાવ (ગભરાટ) તે જ ઉદ્વેગ છે. —આ (અઢાર) મહા દોષોથી ત્રણ લોક વ્યાપ્ત છે. વીતરાગ સર્વજ્ઞ આ દોષોથી વિમુક્ત છે.’ લ્યો. આ અઢાર દોષો હોતા નથી. શ્વેતાંબરમાં અઢાર દોષ બીજા કહે છે. આ અઢાર દોષ બીજા છે. બેમાં મોટો ફેર છે. સમજાણું કાંઈ? આ તો સનાતન સત્ય વીતરાગમાર્ગ અનાદિથી ચાલ્યો આવે છે, એની રીત અને એના પરમાત્મા આવા હોય એમ કહે છે. સમજાણું? પેલા કહેને ભાઈ! મહાવીર તો બેના એક છે ને! એમ કહે છે. એકે એક વાતમાં બધો ફેર છે. વીતરાગનું પરમાત્માનું, અરિહંતનું સ્વરૂપ સંતોએ કહ્યું અને જે અનાદિ છે એનાથી બીજા સંપ્રદાયમાં ફેર છે. સમજાણું કાંઈ? શ્વેતાંબરમાં અને સ્થાનકવાસીમાં બન્નેમાં ઉંધું છે. દેવના સ્વરૂપની વાત જ ઊંધી છે. એય.. ‘ચીમનભાઈ’! આહાહા...!

હવે કૌંસમાં લખ્યું છે. ‘[વીતરાગ સર્વજ્ઞને દ્રવ્ય-ભાવ ઘાતિકર્મોનો અભાવ હોવાથી...]’ દ્રવ્ય એટલે જડકર્મ અને ભાવ એટલે વિકાર આદિ. ‘તેમને ભય, રોષ, રાગ, મોહ, શુભાશુભ ચિંતા,...’ આ શુભાશુભ ચિંતા. ‘ખેદ, મદ, રતિ, વિસ્મય, નિદ્રા તથા ઉદ્વેગ...’ અગિયાર બોલ થયા. એ અગિયાર બોલ છે. અઢારમાંથી અગિયાર બોલ. પહેલું એટલું આવ્યું, ઘાતિકર્મનો દ્રવ્ય-ભાવનો અભાવ હોવાથી. આ ન હોય એમ. સિદ્ધાંત સિદ્ધ કર્યો.

‘વળી તેમને સમુદ્ર જેટલા શાતાવેદનીયકર્મોદય મધ્યે...’ સમુદ્ર જેવો ભગવાનને તો શાતાવેદનીયનો ઉદય છે. ‘બિંદુ જેટલો અશાતાવેદનીયકર્મોદય વર્તે છે, તે મોહનીયકર્મના તદ્દન અભાવમાં, લેશમાત્ર પણ ક્ષુધા કે તૃષ્ણાનું નિમિત્ત ક્યાંથી થાય?’ ભગવાનને ક્ષુધા-

તૃષ્ણા હોતી નથી. ‘ન જ થાય; કારણ કે ગમે એટલું અશાતાવેદનીય કર્મ હોય તો પણ મોહનીયકર્મના અભાવમાં દુઃખની લાગણી હોઈ શકે નહિ. તો પછી અહીં તો જ્યાં અનંતગુણા શાતાવેદનીયકર્મ મધ્યે અલ્પમાત્ર (–અવિદ્યમાન જેવું) અશાતાવેદનીયકર્મ વર્તે છે ત્યાં ક્ષુધાતૃષ્ણાની લાગણી ક્યાંથી હોય?’ એ બે બોલને સિદ્ધ કર્યા. પહેલા અગિયારને (સિદ્ધ કર્યા હતા). અગિયાર કેમ નથી એમ સિદ્ધ કર્યું. આ બે કેમ નથી એમ સિદ્ધ કરે છે. સમજાણું કાંઈ?

‘ક્ષુધાતૃષ્ણાના સદ્ભાવમાં અનંત સુખ, અનંતવીર્ય વગેરે ક્યાંથી સંભવે?’ ક્ષુધાતૃષ્ણા હોય તો અનંતઆનંદ અને અનંતવીર્ય ક્યાંથી હોય? ‘આમ વીતરાગ સર્વજ્ઞને ક્ષુધા (તથા તૃષ્ણા) નહિ હોવાથી તેમને કવલાહાર પણ હોતો નથી.’ એ કોળિયા લે અને આહાર કરે એમ હોતું નથી. દવા લે અને ઔષધ ખાય એવું હોતું નથી. ‘કવલાહાર વિના પણ તેમને (અન્ય મનુષ્યોને અસંભવિત એવાં,...) સાધારણને અસંભવિત. ‘સુગંધીત, સુરસવાળાં, સપ્તધાતુરહિત પરમૌદારિક શરીરરૂપ નોકર્માહારને યોગ્ય, સૂક્ષ્મ પુદ્ગલો પ્રતિક્ષણ (ભગવાનના શરીરમાં) આવે છે.’ પુણ્યના કારણે એના શરીરમાં એટલા બધા સારા રજકણો આવે છે. ‘તેથી શરીરસ્થિતિ રહે છે.’ તેર બોલ થયા.

‘વળી પવિત્રતાને અને પુણ્યને એવો સંબંધ હોય છે અર્થાત્ ઘાતિકર્મોના અભાવને અને બાકી રહેલા અઘાતિકર્મોને એવો સહજ સંબંધ હોય છે કે વીતરાગ સર્વજ્ઞને તે બાકી રહેલાં અઘાતિકર્મોના ફળરૂપ પરમૌદારિક શરીરમાં જરા, રોગ અને પરસેવો હોતા નથી.’ એમ. એ ત્રણને સિદ્ધ કર્યા. પહેલા અગિયારને, પછી બે ને, પછી ત્રણને સિદ્ધ કર્યા કે કેમ નથી. એમ. ભગવાનને શરીર હોવા છતાં જરા ન હોય, રોગ ન હોય, એને પરસેવો ન હોય. ‘વળી કેવળી ભગવાનને ભવાંતરમાં ઉત્પત્તિના નિમિત્તભૂત શુભાશુભ ભાવો નહિ હોવાથી તેમને જન્મ હોતો નથી; અને જે દેહવિયોગ પછી ભવાંતરપ્રાપ્તિરૂપ જન્મ થતો નથી તે દેહવિયોગને મરણ કહેવાતું નથી.’ અગિયાર. અગિયારને બે, તેરને બે પંદર ને બે સત્તર. અઢાર થયા ને? જરા, રોગ અને પરસેવો ત્રણ આવ્યા, જુઓને! અગિયાર ને બે તેર, અને ત્રણ સોળ, અને બે અઢાર. જન્મ અને મરણ. પંડિતજીએ અઢારની સિદ્ધિ કરી.

‘આ રીતે વીતરાગ સર્વજ્ઞ અઢાર દોષ રહિત છે.] એ જ રીતે (અન્ય શાસ્ત્રોમાં ગાથા દ્વારા) કહ્યું છે :-’ જુઓ!

સો ધમ્મો જત્થ દયા સો વિ તવો વિસયણિગ્ગહો જત્થ ।

દસઅઢ્ઢદોસરહિઓ સો દેવો ણત્થિ સંદેહો ।।

કહો ‘જેઠાભાઈ’!

‘તે ધર્મ છે જ્યાં દયા છે,...’ રાગરહિત અહિંસા સ્વભાવ પ્રગટે તેને અહીં દયા કહે

છે. ધર્મ તે અહિંસા છે. અહિંસા તે રાગની અનુત્પત્તિ છે. આત્મામાં વીતરાગપાણાની ઉત્પત્તિ અને રાગની અનુત્પત્તિ, એને અહિંયાં અહિંસા અને દયા-ધર્મ કહેવામાં આવે છે. સમજાણું કાંઈ? 'તે તપ છે જ્યાં વિષયોનો નિગ્રહ છે,...' મુનિપણું એને કહીએ કે જે પાંચેય ઇન્દ્રિયના વિષયનો નિગ્રહ થઈ, અનિન્દ્રિય આનંદનું ઉગ્ર વેદન છે એને મુનિપણું અને તપ કહેવામાં આવે છે. સમજાણું કાંઈ? જેમાં પાંચ ઇન્દ્રિયના વિષયોનો નિગ્રહ થતો નથી, અનિન્દ્રિય દશા પ્રગટ થતી નથી એને તપ કહેતા નથી. એને લાંઘણું કહે છે. સમજાણું કાંઈ? આ વર્ષાતપ કરે છે ને?

મુમુક્ષુ :- એમાં પણ અમુક અંશે વિષયનો નિગ્રહ તો થાય છે.

ઉત્તર :- ધૂળ પણ થતો નથી. અનિન્દ્રિયની દષ્ટિ વિના ઇન્દ્રિયનો નિગ્રહ થાય ક્યાંથી? અનિન્દ્રિય ભગવાનઆત્મા છે એની જ્યાં દષ્ટિનું ભાન નથી. ઇન્દ્રિયનો નિગ્રહ તો એને કહે છે. જડઇન્દ્રિય, ભાવઇન્દ્રિય અને ઇન્દ્રિયનાવિષયો, એ ત્રણેનો આશ્રય છોડીને અતીન્દ્રિયનો આશ્રય લે, ત્યારે ઇન્દ્રિયને જીતી કહેવામાં આવે છે. 'સમયસાર'ની ૩૧ મી ગાથા. 'જો ઙ્દિયે જિગિત્તા'

મુમુક્ષુ :- અર્થ બધા જુદા.

ઉત્તર :- અર્થ બધા જુદા છે. કેટલાક અર્થ ફેરવશો? એક જણો વળી એમ કહેતો હતો. શું કરે? ભાઈ! તને ખબર નથી.

ભગવાનઆત્મા...! મુનિપણું અને તપ તો એને કહીએ કે જેમાં ખંડઇન્દ્રિય, ભાવ ઇન્દ્રિય, જડઇન્દ્રિય અને એના વિષયો એટલે વાણી આદિ એ બધાનું લક્ષ્ય છોડીને, અતીન્દ્રિય એવા ભગવાનઆત્માનો આશ્રય કરીને રહે, એને અહિંયાં ઇન્દ્રિયનો જીતનારો કહેવામાં આવે છે. આહાહા...! ભારે! સમજાણું કાંઈ? 'તે દેવ છે જે અઢાર દોષ રહિત છે;...' ત્રણ બોલ મુક્યા છે ને? દેવ તો એને કહીએ જેમાં અઢાર દોષ હોય નહિ. 'આ બાબતમાં સંશય નથી.' લ્યો.

'વળી શ્રી વિદ્યાનંદસ્વામીએ (શ્લોક દ્વારા) કહ્યું છે કે :-'

અભિમત્તફલસિદ્ધેરભ્યુપાયઃ સુબોધઃ

સ ચ ભવતિ સુશાસ્ત્રાત્તસ્યચોત્પત્તિરાપ્તાત્

ઇતિ ભવતિ સ પૂજ્યસ્તત્પ્રસાદાત્પ્પબુદ્ધૈઃ

ન હિ વૃક્તમુપકારં સાધવો વિસ્મરન્તિ।।

સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર, પરમાત્મા અઢાર દોષરહિત, એવા અરિહંતને ઓળખાવ્યા. હવે કહે છે કે એ અરિહંતની કૃપાનું ફળ મુક્તિ છે. એય.. 'ચંદુભાઈ'! પાછી કૃપા થઈ ગઈ!

મુમુક્ષુ :- વીતરાગતામાંથી કૃપા ક્યાંથી આવી?

ઉત્તર :- કૃપાનો અર્થ એ કે પરમાત્મા પૂર્ણ સ્વરૂપ, સર્વજ્ઞ, એના જ્ઞાનમાં આ આત્માનું

જ્ઞાન ભાસ્યું કે આ ક્ષણે આમને આ થયું. એ ભગવાનની કરુણા-કૃપા છે. ‘કરુણા હમ પાવત હૈ તુમકી, બાત રહી સુગુરુગમકી.’ કરુણા ભગવાનની એટલે? સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરે એક સમયમાં ત્રણકાળ જોયા, એમાં જે સમયે ધર્મીને આત્મજ્ઞાન, દર્શન અને અનુભવ થાય તે સમયે તેના જ્ઞાનમાં એમ વર્તતું હતું કે આને આ સમયે થયું, એ એની કરુણા (છે). સમજાણું કાંઈ?

‘ઈષ્ટ ફળની સિદ્ધિનો ઉપાય સુબોધ છે.’ શું કહે છે? સમ્યક્જ્ઞાનથી વાત ઉપાડી. સમ્યક્જ્ઞાનથી આત્માને સુબોધ થાય. ‘ઈષ્ટફળની સિદ્ધિનો ઉપાય સુબોધ છે. (અર્થાત્ મુક્તિની પ્રાપ્તિનો ઉપાય સમ્યગ્જ્ઞાન છે),...’ ત્યાંથી ઉપાડ્યું. સમજાણું કાંઈ? ઈષ્ટફળ એટલે મુક્તિ. એ ફળની પ્રાપ્તિનો ઉપાય સુબોધ છે. ‘(અર્થાત્ મુક્તિની પ્રાપ્તિનો ઉપાય સમ્યગ્જ્ઞાન છે),...’ પૂર્ણાનંદની એવી મુક્તિ, એનો ઉપાય તો સમ્યગ્જ્ઞાન છે. સમ્યગ્જ્ઞાન વિના મુક્તિ મળે નહિ. કહો, સમજાય છે કાંઈ?

‘સુબોધ સુશાસ્ત્રથી થાય છે,...’ કહો. એક બાજુ કહેવું શાસ્ત્રથી જ્ઞાન થાય નહિ. કઈ અપેક્ષા છે? ભગવાનની વાણી સમ્યગ્જ્ઞાન થનારને, એ વીતરાગની વાણી જ નિમિત્ત હોય છે એ અહીં સિદ્ધ કરવું છે. સમજાણું કાંઈ? જેને આત્મજ્ઞાન વસ્તુ થાય, ભગવાનની વાણીમાં એમ આવ્યું હતું કે તારું સ્વરૂપ સચ્ચિદાનંદ પૂર્ણ છે. એના ઉપર ધ્યાન લગાવ, તો તને જ્ઞાન થાય જ. એ જ્ઞાન થયું ત્યારે વીતરાગની વાણીથી થયું એમ વ્યવહારથી કહેવામાં આવે છે.

મુમુક્ષુ :- વાણી તો પુદ્ગલ છે.

ઉત્તર :- પુદ્ગલ એટલે નિમિત્ત થઈ ને? નિમિત્ત. સમ્યગ્જ્ઞાન આમ કહ્યું એમણે, તે તરફના લક્ષવાળુ જ્ઞાન થયું. પછી એને છોડીને સ્વનું થયું ત્યારે એને નિમિત્ત કહેવામાં આવ્યું. સમજાણું કાંઈ?

મુમુક્ષુ :- એક બાજુ કહેવું થાય નહિ, એક બાજુ કહેવું થાય..

ઉત્તર :- એ કઈ અપેક્ષાએ એ સમજવું જોઈએ ને. આહાહા..!

સર્વજ્ઞપદ-એક સેકન્ડના અસંખ્ય ભાગમાં જેને ત્રણકાળ, ત્રણલોક જણાય, એવી જ્ઞાનની દશા, તેનું હોવાપણું, જેને અંતરમાં વાણી આવીને સ્વીકાર્યું, એને અંદર સમ્યગ્દર્શન અને સમ્યગ્જ્ઞાન થાય, એમાં એ જિનવાણી નિમિત્ત કહેવામાં આવે, માટે વાણીથી થયું એમ કહેવામાં આવે છે. કહો, સમજાણું કાંઈ? આહાહા..! અજ્ઞાનીઓની વાણી નિમિત્ત ન હોય એમ સિદ્ધ કરવું છે. વ્યવહારથી તો એમ જ લેવાય ને.

‘(મુક્તિની પ્રાપ્તિનો ઉપાય સમ્યગ્જ્ઞાન છે),...’ એમ કહે છે અહીં, જુઓ! સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર ત્રણ લેતા સમ્યગ્જ્ઞાનથી ઉપાડ્યું છે. ‘(મુક્તિની પ્રાપ્તિનો ઉપાય સમ્યગ્જ્ઞાન છે),...’ ત્યાંથી ઉપાડ્યું છે. સમ્યગ્જ્ઞાન ‘સુબોધ સુશાસ્ત્રથી થાય છે,...’ શબ્દ વાપર્યો છે જુઓ! સુબોધને ‘સુ’ છે અને શાસ્ત્રને ‘સુ’ છે. સુબોધ એને કહીએ કે જે આત્મા સચ્ચિદાનંદ

પ્રભુ પૂર્ણ સ્વરૂપ જેના અંતર જ્ઞાનમાં આવે એવા જ્ઞાનને સુબોધ કહેવામાં આવે છે. કહો, સમજાણું કાંઈ? અને એ 'સુબોધ સુશાસ્ત્રથી થાય છે.' સુશાસ્ત્ર. કુશાસ્ત્ર નહિ. ભગવાનની વાણીના શાસ્ત્રો. આહાહા...! એને પરખવા પડશે કે નહિ? કે આ વીતરાગના શાસ્ત્ર જ્ઞાનીના છે અને આ કલ્પિત છે એવો આંતરો પાડ્યા વિના સુશાસ્ત્રની પરીક્ષા ક્યાંથી થશે એને? સમજાણું કાંઈ?

'સુબોધ સુશાસ્ત્રથી થાય છે, સુશાસ્ત્રની ઉત્પત્તિ આપ્તથી થાય છે;...' એ સુશાસ્ત્રની ઉત્પત્તિ ત્રિલોકનાથ તીર્થંકરની ધ્વનિથી થાય છે. સર્વજ્ઞ પરમાત્મા પૂર્ણપદને પ્રાપ્ત (થયા છે). શરીર બાકી છે, હજી વાણી બાકી છે. એ ધ્વનિ ઊઠે છે એ શાસ્ત્ર. એ સુશાસ્ત્રથી બોધ થાય અને બોધ તે મુક્તિનો ઉપાય છે. અને એ સુશાસ્ત્ર વીતરાગથી ઉત્પન્ન થાય. સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરની વાણી સિવાય સુશાસ્ત્ર ઉત્પન્ન હોઈ શકે નહિ. જેણે ત્રણકાળ, ત્રણલોક જોયા અને જાણ્યા નથી એની વાણીમાં સુશાસ્ત્રપણું ક્યાંથી આવે? ધર્મનું મૂળ સર્વજ્ઞ છે, આવે છે ને? સમજાણું કાંઈ? જેણે આ ત્રણકાળ, ત્રણલોક જાણ્યા, એવી પોતાની શક્તિ આત્માની હતી. એવી જેણે પ્રગટ કરી છે, એનાથી સુશાસ્ત્રની ઉત્પત્તિ છે. આહો...! નિમિત્તથી કથન છે ને? શાસ્ત્રની ઉત્પત્તિ તો વાણી છે. વાણી તો વાણીથી થાય છે. પણ એમાં નિમિત્તપણું સર્વજ્ઞપણાનું હતું ને? સમજાણું કાંઈ?

મુમુક્ષુ :- આજ તો માંડ માંડ લાઈનમાં વારો આવ્યો ને.

ઉત્તર :- કોઈ વારો આવતો નથી કોઈનો, અહીં તો જેનો છે એનો છે.

આહાહા...! આત્માની પૂર્ણાનંદ દશા, એવી જે મુક્તિ એનું કારણ સમ્યગ્જ્ઞાન, સુબોધનું કારણ સુશાસ્ત્ર, સુશાસ્ત્રની ઉત્પત્તિ સર્વજ્ઞના મુખારવિંદથી આવે તે. આહાહા...! કહો, સમજાણું આમાં? બીજા સર્વજ્ઞથી આવેલ શાસ્ત્ર નથી તો એ શાસ્ત્ર નથી. વીતરાગના મુખમાંથી નીકળ્યા એ શાસ્ત્ર કહેવાય. એ સુશાસ્ત્ર છે. એય...! 'ચેતનજી'! શું કહેવું છે? આ તો બધા વાંધા ઉઠશે. બન્ને સંપ્રદાયના ભગવાન એક છે. એ.. 'હરિભાઈ'! ના પાડે છે. ભગવાન એક છે નહિ. સાચા ભગવાન તો જેને એક સમયમાં ત્રિકાળજ્ઞાન (પ્રગટ્યું છે). શરીરમાં રોગ નહિ, ક્ષુધા નહિ, તૃષ્ણા નહિ, એવા જે પરમાત્મા તેના મુખમાંથી નીકળેલા શાસ્ત્ર, એને સુશાસ્ત્ર કહેવામાં આવે છે. એના સિવાયના કલ્પેલા શાસ્ત્રને કુશાસ્ત્ર કહે છે. કુશાસ્ત્રથી બોધ થાય નહિ અને બોધ વિના મુક્તિ થાય નહિ, એમ કહે છે. આહાહા...! એને પરીક્ષા કરવી પડશે કે નહિ? ક્યાં ગયા તમારા 'ચીમનભાઈ' નથી આવ્યા? તાવ આવે છે? કહો, સમજાણું કાંઈ? અરે...રે...! ભૂલ્યા, મૂળમાં ભૂલ્યા. ભગવાનમાં ભૂલ્યા એને બધી ભૂલ પડી. સમજાણું કાંઈ? કહો, 'દેવજીભાઈ'! ક્યાં કણબી! કહો. ઓહોહો...!

'સુશાસ્ત્રની ઉત્પત્તિ આપ્તથી થાય છે;...' પૂર્ણાનંદ અને સર્વજ્ઞપદ પ્રાપ્ત છે, એના મુખથી વાણી નીકળે એને સુશાસ્ત્ર કહીએ. એના સિવાયના પોતે પોતાની કલ્પનાથી કરીને

બાંધ્યા હોય એને શાસ્ત્ર કહેવામાં આવે નહિ. ભારે ભાઈ આ તો કામ આકરું. માણસ સાથે રહેવું અને અતડા રહેવું. ‘જેઠાભાઈ’! ‘જેઠાભાઈ’ પહેલા અહીંયાં સાંભળવા આવ્યા હતા તો પણ ભડકતા હતા. ‘અમરેલી’ નહિ? કપોળની ધર્મશાળામાં. ‘અમરેલી’. આ જુઓ ! અમારા મોટા-મોટા દાખલા આપે કે ચક્રવર્તી સમકિતી હોય એને આમ હોય. છ ખંડનું રાજ હોય તો પણ સમકિત હોય. રાજ-બાજનો સ્વામી છે નહિ. સમકિતીને આ ન હોય. અજ્ઞાની રાગનો સ્વામી માને. એ ત્યાગી હોય તો પણ રાગનો સ્વામી માને તો એ મિથ્યાત્વ છે. અને ત્યાગી નથી અને રાગનો સ્વામી નથી માનતો અને આત્માનો અનુભવ હોય એ સમકિતી. આ તો મોટી મોટી વાતું કરે છે. પહેલા ‘અમરેલી’ એવું થયું હતું. (સંવત) ૨૦૦૬ની સાલ. ઘણા વર્ષ થઈ ગયા, હોં! ૨૧ વર્ષ થઈ ગયા.

મુમુક્ષુ :- તે પહેલા રાજકોટમાં જ આવતા.

ઉત્તર :- આ તો પહેલા આટલું સાંભળ્યું ત્યારે એ ભડકતા હતા.

મુમુક્ષુ :- ત્યારે ખબર પડી.

ઉત્તર :- ત્યારે ખબર પડી. કોઈકે કહ્યું ... કહો, સમજાણું કાંઈ? છે વાત એવી, હોં! ‘ગુલાબચંદભાઈ’! આ ત્યાં ક્યાં સાંભળવા મળે એવું છે? ત્યાં ‘કલકત્તા’માં છે આ?

મુમુક્ષુ :- કલકત્તામાં દુનિયા ..

ઉત્તર :- ત્યાં આપણા ‘વીરચંદભાઈ’ ને એ વાંચે છે. બીજા કોઈ વાંચે છે?

મુમુક્ષુ :- વજુભાઈ..

ઉત્તર :- હા, ‘વજુભાઈ ખારા’. આવો માર્ગ છે, બાપુ! એણે પરીક્ષા કરવી પડશે. અને બરાબર ઓળખાણ કરવી પડશે. જેને માનવા છે એની પરીક્ષા કર્યા વિના માને? પરમાત્મા અરિહંત કેવા હોય?

મુમુક્ષુ :- આત્માને માન્યા પછી નિમિત્તનું શું કામ છે?

ઉત્તર :- પણ એ આત્માને માને ક્યારે? અહીં તો એમ કહે છે. એ વાણી મળે અને વાણીનું જ્ઞાન થાય, ત્યારે આત્માનું જ્ઞાન થાય એ રીતે અહીં વાત છે. સમજાણું કાંઈ? સુશાસ્ત્રની ઉત્પત્તિ ભગવાનથી અને સુશાસ્ત્રની ઉત્પત્તિથી સુબોધ (થાય). સુશાસ્ત્ર એને કહે કે જુઓ! આ આત્મા. ભલે પરલક્ષી જ્ઞાન છે, પણ એવું આવે છે એ અહીં તો સિદ્ધ કરવું છે.

મુમુક્ષુ :- પરલક્ષી જ્ઞાનની કિંમત શું?

ઉત્તર :- કિંમત નહિ, આ તો હોય છે એટલી વાત છે. હોય છે એટલી વાત છે. બસ.

મુમુક્ષુ :- કિંમત વગરની વસ્તુ હોય એનું કામ શું?

ઉત્તર :- પણ એ આવ્યા વિના રહે નહિ. સીધું સાંભળે નહિ અને સમ્યગ્દર્શન થઈ જાય એમ કોઈ દિ’ હોઈ શકે નહિ. એય...! અનુભવ થઈ ગયો, પછી ગમે તે એને નિમિત્તથી વાત કરો. સમજાણું કાંઈ?

મુમુક્ષુ :- અનુભવ પહેલા માટેની વાત છે.

ઉત્તર :- એ અનુભવ માટે તો કહે છે કે અનુભવ કોને થાય? સમ્યગ્જ્ઞાન કોને થાય? કે સુશાસ્ત્રથી થાય. નિમિત્તપણાની વાત છે ને અહીંયાં? ઉપાદાન છે પોતાનું. એને સુશાસ્ત્ર નિમિત્ત હોય. કુશાસ્ત્ર નિમિત્ત હોય નહિ. સુશાસ્ત્રની ઉત્પત્તિ પરમાત્માથી થાય. સશરીરી ભગવાન પરમાત્મા ત્રિલોકનાથ તીર્થંકર. આહાહા...! ઠું ધ્વનિ ઊઠે.

મુમુક્ષુ :- સ્વયંબોધ થઈ ગયો.

પૂજ્યગુરુદેવશ્રી :- સ્વયંબોધ જ છે પણ એ પોતે પહેલા તો બીજા પાસે સમજ્યો પછી સ્વયંબોધ થાય છે. એકવાર જ્ઞાનીની વાણી કાને પડી ન હોય અને એની મેળે સમજી જાય એમ બની શકે નહિ. એવી વસ્તુની મર્યાદા છે. છતાં એનાથી સમજતો નથી એ નિશ્ચય છે. અરે...! ભારે વાતું, ભાઈ! એય...! અટપટી વાતું છે.

મુમુક્ષુ :- એક તરફથી કહે, નિમિત્ત અકિચિત્કર છે અને અહીં કહે છે, આ જ નિમિત્ત હોય.

ઉત્તર :- એ હોય છે એનું જ્ઞાન કરાવ્યું છે, એનું જ્ઞાન કરાવ્યું છે. સ્વપરપ્રકાશક છે. સ્વપરપ્રકાશકમાં ભગવાનની વાણી જ નિમિત્ત હોય. એમ આ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર. એને રોગ છે, ક્ષુધા છે, તૃષ્ણા છે, અલ્પજ્ઞ છે, એ વાણી શાસ્ત્ર નથી.

મુમુક્ષુ :- એ તો બધી બાહ્ય વાતો છે, એનું શું કામ છે?

ઉત્તર :- બાહ્ય વાત પણ પરીક્ષા નક્કી કર્યા વિના, બાહ્યનું નક્કી કર્યા વિના અંતરમાં જઈ શી રીતે શકશે? એના ખ્યાલમાં એ વાત આવ્યા વિના. એ ખ્યાલને પછી છોડવો છે ને? પણ ખ્યાલમાં પહેલી વાત શું છે એ તો આવવી જોઈએ. સંક્ષેપમાં ભલે. કાંઈ લાંબી વાત નથી. દેવ પરમાત્મા પૂર્ણ પુરુષ હોય. સમજાણું કાંઈ?

(સંવત) ૧૯૭૨ની સાલમાં જ્યારે વાંધા ઊઠ્યા હતા ત્યારે પહેલું આ આવ્યું હતું ને અમારે? ભગવાને દીઠું એમ થાય. (મેં કીધું), ભગવાને દીઠું, ભગવાન જેને બેઠા એના ભગવાને ભવ ભાળ્યા જ નથી. આ વાણી કેવી આવી? આ શું આવ્યું? ૧૯૭૨ની સાલ, હોં! ૫૫ વર્ષ થયા. આ ભગવાનને દીઠા વિના એક ભવ ઘટે નહિ. કોની વાણી છે આ? કોની વાણી છે આ? કોણ બોલે છે આ? અમારા ગુરુ હતા, બિચારા નરમ માણસ હતા. ઈ કહે, કાનજી કહે છે એ વાત સાચી છે. નહિતર એમની તો ૪૪ વર્ષની દીક્ષા. ‘મૂળચંદ્રજી’ હતા તીખા. એની સામે આ બધું હતું. ‘સરવા’ (ગામ). ‘સરવા’નો જસદણ દરબારનો ઉતારો છે. ત્યાં હતું, લ્યો! (સંવત) ૧૯૭૨ નો ફાગણનો મહિનો. આ પણ ફાગણ (ચાલે) છે. આજે શું છે? બારશ. એ પણ તેરશ હતી, લ્યો. વીતરાગની આ વાણી નહિ, સંતોની વાણી આવી હોય નહિ, કીધું.

આગમની વાણી એવી હોય કે એને અંદર ફડાક દઈને તોડી નાખે. રાગ નહિ, તું

નહિ, અંદર જો. સમજાણું કાંઈ? કરી શકીશ નહિ એમ વાણી હોય એની? કરી શકીશ એવી એની વાણી હોય. 'ગજસુકુમાલ' જુઓ. ભગવાન પાસે સાંભળ્યું, હજી રસ્તામાં તો સોનીની કન્યા બહુ રૂપાળી હતી તો ઘરે મોકલી હતી. એને ખબર છે. રાજકન્યા, ગજસુકુમાલને પરણવા માટે લઈ આવો. બહુ રૂપાળી, બહુ સુંદર હતી. હવે એ મોકલે છે ને અહીં એ જાય છે ભગવાન પાસે. સાંભળીને પ્યાલા ફાટી ગયા અંદર.

પ્રભુ! આપની આજ્ઞા હોય તો હું મુનિપણું લેવા માગુ છું. ... જેમ સુખ ઉપજે એમ કરો. પ્રતિબંધ નથી. એવી ભાષા આવે છે. વાણી તો ક્યાં છે. માતા પાસે રજા લે છે. માતા! રજા દો, મા! મને ક્યાંય વાત રુચતી નથી. મને ક્યાંય ગમતું નથી. રાજકુમાર 'શ્રીકૃષ્ણ'ના ભાઈ. વાસુદેવના ભાઈ. અર્ધ ખંડ. છ ખંડમાં ત્રણ ખંડ છે ને? મહાસુંદર અને પાળીપોષીને મોટું માન.. માન... માન... હાથીનું જેવું તાળવું હોય ને! ગજસુકુમાલ. એવું તો જેનું લાલઘુમ સુંદર કોમળ શરીર. આજે હું પ્રભુની વાણીમાં સાંભળી આવ્યો. મને રજા દે, હોં! હું હવે મુક્તિમાર્ગે જઈશ. મને ક્યાંય ચેન પડતું નથી. મારો આનંદ, મારો આનંદ. કીધું, ભગવાન પાસે શું સાંભળ્યું હશે એ વખતે? એ (દાખલો) આપ્યો હતો. તે શું સાંભળ્યું છે? એમ નહિ ચાલે, અહીં અમારે એમ ન ચાલે. તે દિ' તો આ વાત ક્યાં હતી. ફાટ.. ફાટ પ્યાલા! રજા લઈને આવ્યા અને ભગવાન પાસે પણ માગી એવી માગણી. .. આપની આજ્ઞા હોય તો હું દ્વારકાના સ્મશાનમાં જાઉં. રાજકુમાર સુંદર શરીર, માખણ જેવા શરીર. હજી તો આમ લગનની તૈયારી કરેલી. પ્રભુ! દીક્ષિત થઈને કહે છે. ... પ્રભુ! આપની આજ્ઞા હોય (તો) મહાકાળ સ્મશાનમાં જાઉં એકલો. આહાહા..! પ્યાલા પાવર ફાટી ગયા, જુઓ તો ખરા! એવી વાણી હોય કીધું. આવી વાણી (હોય) રોતલિયા જેવી? આપણને વાત બેસતી નથી. આપણે આ સંપ્રદાય ન જોઈએ, વાડો ન જોઈએ, શાસ્ત્રની આ વાણી ન જોઈએ, આ ગુરુ ન જોઈએ. એય..! 'વજુભાઈ'! આહાહા..! (સંવત) ૧૮૭૨ની ફાગણની વાત છે.

અહીં જુઓને! આચાર્ય (કહે છે), આહાહા..! અરે..! સુશાસ્ત્રની ઉત્પત્તિ ગુરુ તીર્થંકરથી થાય, સર્વજ્ઞથી થાય. 'તેમના પ્રસાદને લીધે આપ્ત પુરુષ બુધજનો વડે પૂજવાયોગ્ય છે...' ભાષા જુઓ! તેમના પ્રસાદ વડે. આહાહા..! અરે...! સર્વજ્ઞપદ જેને બેઠું! અને સર્વજ્ઞપદ જેને મળ્યા, એને જન્મ-મરણ હોય નહિ. એ આગળ વધીને એકાવતારી આદિ થઈને મુક્તિ પામશે. સમજાણું? આહાહા..! જેને સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરના ભેટા થયા, એની વાણીના ભેટા થયા. એમના પ્રસાદને લીધે. જુઓ! કોનો પ્રસાદ? ભગવાનના પ્રસાદને લીધે.

'કુંદકુંદાચાર્ય'એ એમ કહ્યું છે ને, ભાઈ! અમારા ગુરુએ અમારા ઉપર અનુકંપા કરી, અનુગ્રહ કરીને પ્રસાદી અમને આપી. પાંચમી ગાથા. શુદ્ધાત્મ પ્રભુ! તું પવિત્ર આનંદઘન પ્રભુ છો. તે આત્મા કહીએ. એટલો અમને ઉપદેશ આપ્યો. અમે અમારામાં સમાઈ ગયા, અને આવું નિજપદ છે એને અમે યાદ કરીએ છીએ. આહાહા..! બીજું બધું ભૂલી ગયા.

કહો, સમજાણું કાંઈ? આ તો અજર પ્યાલાની અગમની વાતું છે, ભાઈ! એ ધર્મ કાંઈ લાલાપેઠા જેવી વાત નથી. વીરોની વાતું છે. જે રસ્તે વીર ચડ્યા તે રસ્તે પાછા ન ફરે તેને વીર કહીએ. એવો ભગવાનનો માર્ગ (છે).

એ તો કહે છે કે 'પ્રસાદને લીધે આપ્ત પુરુષ બુધજનો વડે પૂજવાયોગ્ય છે.' એની વ્યાખ્યા આ કરી. '(મુક્તિ સર્વજ્ઞદેવની કૃપાનું ફળ હોવાથી...)' આહાહા...! કૌંસમાં અર્થ કર્યો, સીધો અર્થ ન સમજે ને (એટલે). 'તેમના પ્રસાદને લીધે...' એમ છે ને? 'આપ્ત પુરુષ બુધજનો વડે પૂજવાયોગ્ય છે.' એની વ્યાખ્યા શું? આ મૂળ ભાષા તો અટપટી છે. 'તેમના પ્રસાદને લીધે...' એટલે અર્થ કરવો પડ્યો. '(મુક્તિ સર્વજ્ઞદેવની કૃપાનું ફળ હોવાથી...)' આહાહા...! '(સર્વજ્ઞદેવ જ્ઞાનીઓ વડે પૂજનીય છે),...' એવો અર્થ થયો. શેનો અર્થ થયો ઈ? 'તેમના પ્રસાદને લીધે...' ભગવાનના પ્રસાદને લીધે. એ ભગવાન 'પુરુષ બુધજનો વડે પૂજવાયોગ્ય છે...' એમ. શબ્દ તો એ છે ને? જુઓ! ત્રીજું પદ છે ને? 'સ પૂજ્યસ્તત્પ્રસાદાત્પ્રબુદ્ધૈઃ' એ ત્રીજા પદની વ્યાખ્યા છે. 'પૂજ્યસ્તત્પ્રસાદાત્પ્રબુદ્ધૈઃ' ભગવાનની કૃપાથી. એમની વાણી મળી અને ભાન થયું એ ભગવાનની કૃપા અમે માનીએ છીએ, કહે છે. કહો 'ભીખાભાઈ'!

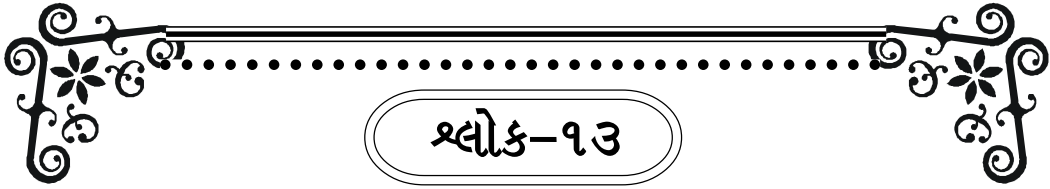
ભગવંત પ્રસન્ન થયા. બ્રાહ્મણ નથી આવતા? લક્ષ્મી પ્રસન્ન. લોટ માગવા આવે ત્યારે બોલે ને. અહીં ભગવાન પ્રસન્ન. જેના નિમિત્તે પોતાનો ભગવાન જાગ્યો, તે ભગવાનની પ્રસાદી અમને મળી એમ કહે છે અહીં. એ ભગવાનની કૃપાનું ફળ અમને મળ્યું છે. સમજાણું કાંઈ? ઘણા અનંતા જન્મ-મરણના બખેડા ગયા અને પૂર્ણ મુક્તિ પ્રાપ્ત થાય એ તો પરમાત્માની કૃપાનું ફળ છે. 'દેવજીભાઈ'! જુઓને ભાષા! વિનયવંતના વાક્યો એવા હોય છે. આહાહા...! 'શ્રીમદ્'માં આવ્યું છે ને. 'તે તો પ્રભુએ આપ્યો' એવું આવે છે ને? 'વર્તુ ચરણાધિન.' હે પ્રભુ! આપે આત્મા અમને આપ્યો. એટલે આત્મા અપાતો હશે કોઈનો? એને જણાવ્યો કે આ આત્મા. તું જે રાગને ને પુણ્યને માની રહ્યો છો, એ આત્મા નહિ. એમ બતાવ્યું તેણે આપ્યું એમ કહેવામાં આવે છે. વ્યવહાર શૈલી એવી છે.

'(મુક્તિ સર્વજ્ઞદેવની કૃપાનું ફળ હોવાથી સર્વજ્ઞદેવ જ્ઞાનીઓ વડે પૂજનીય છે),...' ધર્માત્મા વડે સર્વજ્ઞદેવ પૂજનીય છે એમ કહે છે. આહાહા...! જેને આત્માના ભાન થયા એ દ્વારા ભગવાન પૂજ્ય છે. અજ્ઞાનીઓને પૂજ્ય છે નહિ. આહાહા...! 'સમંતભદ્રાચાર્ય' કહે છે ને ભગવાનને સ્તુતિમાં આવ્યું છે. હે પ્રભુ! અભવિ આપને નહિ નમે. કારણ કે જે રાગને પોતાના સ્વરૂપને માનનારો એ વીતરાગને કેમ નમશે? બાહ્યથી નમે છે એ નમ્યો જ નથી. જે રાગરહિત ભગવાનઆત્માનો સ્વભાવ, એને અંતરમાં નમ્યો નથી, પરિણમન નથી, શ્રદ્ધાનું ભાન નથી, એ પ્રભુ! આપને કેમ નમશે? કારણ કે એની દૃષ્ટિ તો રાગ ઉપર અને વિકલ્પ ઉપર છે. એ રાગને નમેલો છે. સમજાણું કાંઈ? આહાહા...! ભારે વાતું, ભાઈ !

'(સર્વજ્ઞદેવ જ્ઞાનીઓ વડે પૂજનીય છે),...' એ છેલ્લી ત્રીજી લીટીનો અર્થ કર્યો. અટપટો

હતો એટલે અર્થ કરવો પડ્યો. 'કેમ કે કરેલા ઉપકારને સાધુ પુરુષો ભૂલતા નથી.' સમજાણું કાંઈ? પોતાને અનુભવવામાં, સમજવામાં જે નિમિત્ત પડ્યું એનો ઉપકાર જ્ઞાની ભૂલતા નથી. સમજાણું કાંઈ? જુઓ! આ 'વિદ્યાનંદસ્વામી'નો શ્લોક છે. 'વિદ્યાનંદસ્વામી' બ્રાહ્મણ હતા. મુનિ થયા હતા. 'કરેલા ઉપકારને સાધુ પુરુષો (સજ્જનો) ભૂલતા નથી.' જેનો ઉપકાર થયો એને ભૂલતા નથી. વળી કહે, ઉપકાર કોઈથી થાય નહિ. એ તો નિશ્ચયથી છે પણ વ્યવહારમાં જેનું નિમિત્ત થયું, એનાથી જણાણું, એનો ઉપકાર જ્ઞાની ભૂલતા નથી. આહાહા...! પોતાનો ભાવ ભૂલતા નથી તો ઉપકારીનો ઉપકાર ભૂલતા નથી.

'વળી (છઠ્ઠી ગાથાની ટીકા પૂર્ણ કરતાં ટીકાકાર મુનિરાજ શ્રી પદ્મપ્રભમલધારિદેવ શ્લોક દ્વારા સર્વજ્ઞ ભગવાન શ્રી નેમિનાથની સ્તુતિ કરે છે) :-'

શ્લોક-૧૩

(માલિની)

શતમખશતપૂજ્યઃ પ્રાજ્યસદ્બોધરાજ્યઃ
 સ્મરતિરસુરનાથઃ પ્રાસ્તદુષ્ટાધયૂથઃ
 પદનતવનમાલી ભવ્યપદ્માંશુમાલી
 દિશતુ શમનિશં નો નેમિરાનન્દભૂમિઃ ॥૧૩॥

[શ્લોકાર્થ :-] જે સો ઇંદ્રોથી પૂજ્ય છે, જેમનું સદ્બોધરૂપી (સમ્યગ્જ્ઞાનરૂપી) રાજ્ય વિશાળ છે, કામવિજયી (લૌકાંતિક) દેવોના જે નાથ છે, દુષ્ટ પાપોના સમૂહનો જેમણે નાશ કર્યો છે, શ્રી કૃષ્ણ જેમનાં ચરણોમાં નમ્યા છે, ભવ્યકમળના જે સૂર્ય છે (અર્થાત્ ભવ્યોરૂપી કમળોને વિકસાવવામાં જે સૂર્ય સમાન છે), તે આનંદભૂમિ નેમિનાથ (-આનંદના સ્થાનરૂપ નેમિનાથ ભગવાન) અમને શાશ્વત સુખ આપો. ૧૩.

શ્લોક-૧૩ ઉપર પ્રવચન

શતમખશતપૂજ્યઃ પ્રાજ્યસદ્બોધરાજ્યઃ
 સ્મરતિરસુરનાથઃ પ્રાસ્તદુષ્ટાધયૂથઃ
 પદનતવનમાલી ભવ્યપદ્માંશુમાલી
 દિશતુ શમનિશં નો નેમિરાનન્દભૂમિઃ ॥૧૩॥

‘નેમિનાથ’ ભગવાનની સ્તુતિ કરે છે. મુનિ પોતે બ્રહ્મચારી છે ને? ‘પદ્મપ્રભમલધારીદેવ’ બ્રહ્મચારી (છે), તીર્થકરને યાદ કરીને નમન કરે છે. સમજાય છે કાંઈ ?

‘જે સૌ ઈંદ્રોથી પૂજ્ય છે,...’ સૌ ઈંદ્રોથી પૂજ્ય છે. ‘શતમચ્છતપૂજ્યઃ’ સૌ ઈંદ્રો. જુઓ! સૌ ઈંદ્રો આમાં જ આવે છે. બીજામાં—શ્વેતાંબરમાં ૬૪ આવે છે. સૌ ઈંદ્રો પૂર્ણ એવાથી નેમિનાથ ભગવાન પૂજ્ય છે. ‘જેમનું સદ્બોધરૂપી (સમ્યગ્જ્ઞાનરૂપી) રાજ્ય વિશાળ છે,...’ જેનું જ્ઞાન... પહેલું પૂજ્ય લીધું પરથી. પછી સ્વનું લીધું. ‘જેમનું (સમ્યગ્જ્ઞાનરૂપી) રાજ્ય વિશાળ છે,...’ ત્રણકાળ, ત્રણલોક જાણી જાય એવું વિશાળ રાજ્ય જેનું અંતરમાં છે. સમ્યગ્જ્ઞાન એ રાજ્ય છે જેનું. ત્રણકાળ, ત્રણલોકને જેણે જાણી લીધા, એવું જે સમ્યગ્જ્ઞાન, કેવળજ્ઞાન જેનું રાજ્ય છે.

‘કામવિજયી દેવોના જે નાથ છે,...’ બ્રહ્મચારી છે ને એટલે એ અર્થ કર્યા. લોકાંતિક દેવો છે ને? એ બ્રહ્મચારી હોય છે. એને ઈંદ્રાણી દેવી હોતી નથી. એનું આઠ સાગરનું આયુષ્ય છે. પાંચમા દેવલોકમાં. આઠ સાગરોપમ. આઠ જ છે. એવા લોકાંતિક દેવો કામવિજયી છે. એ દેવો કામના વિજયનારા છે. એને દેવી-સ્ત્રી ને ભોગ હોતા નથી. ‘આહાહા...! દેવો છતાં... આહાહા...! એ બધા એકાવતારી છે. પાંચમા દેવલોકના લોકાંતિક દેવો એકભવતારી છે. એક છેલ્લો મનુષ્યદેહ કરીને મુક્તિમાં જવાના છે. એવા કામવિજયી દેવોના જે ‘નેમિનાથ’ ભગવાન નાથ છે.

‘દુષ્ટ પાપોના સમૂહનો જેમણે નાશ કર્યો છે,...’ નેમિનાથ ભગવાન. ‘શ્રીકૃષ્ણ જેમનાં ચરણોમાં નમ્યા છે,...’ પદનત વનમાળી, વનમાળી કરશે. ‘જેમનાં ચરણોમાં નમ્યાં છે,...’ ‘કૃષ્ણ’ ને વાસુદેવ, બળદેવ, નેમિનાથ ભગવાન ‘ભવ્યકમળના જે સૂર્ય છે (અર્થાત્ ભવ્યોરૂપી કમળોને વિકસાવવામાં જે સૂર્ય...’ નેમિનાથ. નિમિત્ત લેવું છે ને ઓલું માથે કીધું હતું એ પ્રમાણે. ‘(ભવ્યોરૂપી કમળોને વિકસાવવામાં જે સૂર્ય સમાન છે), તે આ નંદભૂમિ નેમિનાથ (—આનંદના સ્થાનરૂપ નેમિનાથ ભગવાન) અમને શાશ્વત સુખ આપો.’ લ્યો. નિમિત્તથી વાત લેવી છે. એનાથી થયું માટે નિમિત્ત છે ને? ‘અમને શાશ્વત સુખ આપો.’ એમ કરીને મંગલિક કર્યું છે અને સ્તુતિ કરી છે. (શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)